

Z Igorjem Štromajerjem, medmrežnim baletnikom, gverilcem brez razloga

"Moja poglavitna naloga je razlepotiti umetnost"

V hipijskih sedemdesetih in aktivističnih osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bila svoboda brezplačna, danes nas stane veliko in jo skupaj z individualnostjo kupujemo v hipermarketih

Med obiskovalce otvoritve razstave je Igor Štromajer, eden od avtorjev Ballettikke Internettike, zapeljal daljinsko vodeni avtomobil z brezžično kamero. Pospel je jih, da so se lahko videli na velikem belem platnu galerije KiBela v multimedijem centru Kibla. Potem so od avtorja dobili navodila, kako naj "potujejo" po raziskavi medmrežnega baleta.

Prvi pregledni razstavi projekta Ballettikke Internettike. Odprta bo še danes. Na njej je mogoče videti celotno dokumentacijo in zgodovino projekta, od prve Ballettikke Internettike iz leta 2001, preko tiste iz leta 2002, ki je bila izvedena z ilegalnim baletom v kleti moskovskega Bolšoj teatra, od koder je bila neposredno prenašana na internet, do trenutno zadnje, šeste, realizirane lani v milanski Scali, kjer sta Štromajer in Brane Zorman upravljala z daljinsko vodenimi baletnimi roboti, ki so v kuhinji La Scalle plesali medmrežni balet. Na ogled so videi, spletna dokumentacija, objekti, ki sta jih Štromajer in Zorman uporabljala; roboti, računalniki, mobilni telefoni, kostumi, gverilski načrti, skratka, "vse najpomembnejše stvari, ki so povezane s projektom".

Napovedi za prihodnost so takšne: letos oktobra načrtujeta projekt Ballettikke Internettike v Beogradu, naslednje leto pa skupaj z Davidejem Grassijem, Vladom G. Repnikom in Norvežanom Hoomanom Sharifijem Ballettikko Internettikko SubA-quattikko, podvodno Ballettikko v Münchnu, kjer bodo namesto Štromajerja in robotov plesale balet miniature podmornice, leta 2007 pa letališko verzijo, Ballettikko Internettikko Aerodrommikko na letališču v Essnu, kjer bodo podmornice zamenjala baletno plešoča letala.

Štromajer je na otvoritvi priznal, da je kot baletnik gibalno omejen.

- Če vas balet omejuje, zakaj ste ga potem izbrali za izrazno sredstvo?

"Z medmrežnim baletom se borim proti lepoti. Balet je zame namreč vrhunska manifestacija lepote, ki me neprestano nervira. Klasična baletka na odru vzbuja v meni najgloblje erotične fantazije, perverzije, travme in frustracije, zato se ji lahko upiram samo tako, da z Ballettikkami rušim njeno moč in lepoto. Lepota namreč nima kaj iskati v umetnosti, umetnost in lepota nimata ničesar skupnega. Baletnik na odru je prelep, da bi ga jaz lahko prenesel in mirno umestil v svoj svet. Ballettikke so torej moj intimni upor proti lepoti v umetnosti. ZMC Branetom iščeva v povezavi klasičnega baleta in digitalnih medijev prostor najmanjšega možnega gibanja, prevajava telo v računalniško kodo in raziskujeva omejene gibalne sposobnosti robotov."

Tudi stroji uživajo

- Kasneje, v milanski Scali denimo, ste svoj gib nadomestili z roboti. Koliko baletne izraznosti premorejo roboti: nima jo mehke gibov ne mimike obraza ne čustvene izraznosti. Koliko je lahko "elektronska umetnost" sploh človeško čustvena?

"Govorite, kot da je človekova čustvenost predpogoj za umetnost. Kje pa, ni. Nasprotno! In namigujete, da baletniki uporabljajo mimiko obraza. Lepo vas prosim, pogledajte vendar njihove nepremične obraze na odru. Obrazna mimika je vendar najšibkejša točka klasičnega baleta, tukaj jih roboti povsem prekašajo. Tudi stroji uživajo, morda še bolj kot mi, so čustveni že sami po sebi in ob stiku z njimi tudi mi postanemo nežnejši in čustveni. Isto velja za računalniško kodo, ki je zapeljiva kot baletka v Labodjem jezzeru. Satelitska navigacija, medicinska oprema, gradbena mehanizacija in komunikacijske naprave so del naše intime in premorejo enako mero čustev kot ljudje, zato se da z njimi ustvarjati emocionalno nabite umetniške projekte. Ali veste, kako moj mali prijatelj Anej obožuje bagre, helikopterje in rešilce? Še manjši prijatelj Izidor, ki še hodi ne prav, je neprestano na gumbih očetovega glasbenega stolpa in se intenzivno ukvarja z njimi. Mala prijateljica Sofija je nora na mobitele, čeprav jih še ne zna niti uporabljati. To so čustveni odnosi med človekom in strojem!"

- Borite se zoper lepo v umetnosti. Po vaše lepota in umetnost ne sodita skupaj. Ali je potemtakem še mogoče oditi v galerijo in reči: ta slika mi je všeč?

"Všečnost je stvar okusa in nima nič opraviti z umetnostjo. Umetnost boli, je kruta in žalostna, utopična in distopična, ne pa všečna. Moja poglavitna naloga je razlepotiti umetnost in jo postaviti v vlogo gverile brez razloga, brez ideologij, religij in mitologij. Šele taka suhoparna in dolgočasna umetnost lahko najde svoj prostor v sodobni neoliberalni družbi in šele taka lahko konkurira kapitalu ali se do njega obnaša subverzivno. Lepa umetnost je za turiste in televizijske gledalce, turizem in televizija pa sta smrt za umetnost. Edina umetniška izkušnja lepote je - če si sposodim besede Georges Batailla - trenutek tišine po orgazmu, globoka intimna izkušnja, krhki nered nevarne ljubezni, ki kljub površni podobi in enostavnosti trenutka fascinira s privilegiranim pogledom v kraljestvo tesnobe. Ali se ni prav zaradi tega vredno boriti proti lepoti?"

Denar je glavni sovražnik mislečega človeka

- Naj bo danes umetnik družbeno angažiran? Zakaj ste se lotili gverilskih akcij?

"Glede družbene angažiranosti imam vsak dan drugačno mnenje in tukaj sem povsem kontradiktoren, kot tudi sicer. Danes noben upor ne prinese več družbenih sprememb, revolucije so k sreči za nekaj časa mimo. Umetnost prevzema neoliberalistično logiko kapitala, in šele kot taka mu lahko konkurira in ga subverzivno izkorišča. Denar je glavni sovražnik mislečega človeka, zato ga je treba zbirati in imeti veliko ter mu sistematično zbijati vrednost. Ballettikke na neki način prevzemajo gverilske taktike boja in jih premeščajo v dolgočasne kontekste, v katerih potekajo izpraznjeni procesi brez razloga. Svoboda posameznika je danes namreč prav v tem, kot pravi Emil Hrvatin, da ne trošimo,

Dejan Habicht

Igor Štromajer: "Lepa umetnost je za turiste in televizijske gledalce, turizem in televizija pa sta smrt za umetnost."

da nismo lepo oblečeni in ne pazimo na telesno težo, da ne skrivamo depresij in da namerno živimo počasi. In dodajam, da nimamo ideoloških uzid in da nismo lepi. Da smo sproščeni.

Nekoč smo imeli iluzijo svobode, svobodno ljubezen in usmerjene utopije. Ne rečem, da je bilo to bolje od današnje odkrite komercializacije in neposrednosti kapitala, ki se ne sramuje ničesar in nima moralnih dilem. A dejstvo je, da prav zaradi njega danes živimo v konstantnih vojnih razmerah, ki zaobjemajo naše življenje do poslednje sekunde. V hipijskih sedemdesetih in aktivističnih osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bila svoboda brezplačna, danes nas stane veliko in jo skupaj z individualnostjo kupujemo v hipermarketih. Poznate slogane "bodi svoboden, bodi drugačen, sam svoj, upaj si"? Včasih so bili ti slogani rezervirani za brezplačno umetnost, danes z njimi kapital oglašuje svoje proizvode, ki jih moramo seveda kupiti. Smo potrošniški gverilci z nakupovalnimi vozički namesto brzostrelk in se prebijamo skozi prenalozne police kot po bojnem polju."

Le za bogate družbe

- Doslej vas je tujina mnogo bolj vzela za svojega kot domače okolje: ne samo, da ste reden gost na festivalih in dobivate nagrade (Moskva, Hamburg, Dresden, Belfort, Madrid, Maribor), vaše projekte so večinoma odkupile galerije v tujini (v Parizu, Hamburgu, Madridu, New Yorku). Mnogo se ukvarjate tudi s poučevanjem sodobne umetnosti, predavali ste na mnogih univerzah v Evropi, ZDA in Kanadi, v Sloveniji pa le butično?

"Sam ne razlikujem več med tujino in domovino, to sta zame abstraktni kategoriji in ju ne razumem najbolje. Doma sem sicer v Ljubljani, tam je kava iz domače kafetjere najboljša, a razstavljam in predavam kjerkoli, kamor me pač povabijo, res pa je, da se to večinoma dogaja v tujini, ker je tujina pač večja od domovine, kaj hočemo, tako je. Dobro pa se počutim tako doma kot zunaj. V Ljubljani, Velenju in Mariboru je več miru kot v Parizu, tam pa več dogajanja. Potrebujem pa pravzaprav oboje. Predvsem pa tople in inteligentne ljudi, kot je recimo umetnik Robi Klančnik, s katerim zadnje čase intenzivno sodelujem in se odlično razumem.

Morda se v Sloveniji sodobnometnostni procesi dogajajo počasneje in bolj okorno, a se stvari vendarle spreminjajo na bolje. Povsod po svetu najdem ljudi, s katerimi lahko komuniciram, tudi doma. Sodobna umetnost v Sloveniji je dobra in obstaja veliko prodornih in odličnih avtorjev. Res pa je, da Slovenija ni bogata država in zato nima razvite infrastrukture na področju sodobnih umetnosti niti trga zanjo, čeprav obstajajo zanimivi poskusi tudi v to smer. S sodobno umetnostjo je enako kot z demokracijo: privoščijo si jo lahko le bogate družbe z visokimi davki in močnim zasebnim kapitalom. V Sloveniji pa bogataši svoj denar raje vlagajo v manj tvegane in s tem tudi manj prestižne naložbe, recimo v popularne športe, ki hitreje vrnejo vložena sredstva."

- Tudi umetniki ste danes vpeti v zakonitosti kapitala. Kaj pomeni biti "samostojni umetnik" in se na trgu prebijati s projekti?

"Umetnik ni nikdar samostojen, še manj pa je to romantični in boemski poklic. Je prebijanje skozi trg, kot pri vsakem drugem poklicu ali poslu. Sodobni umetnik je bolj ali manj dolgočasen poslovnež s prenosnim računalnikom, z mobilom in letalskimi vozovnicami v žepu. A to ni nič posebnega, tak je pač duh časa. Za realizacijo projektov se je potrebno dobro znajti na mednarodnem trgu, združevati domača in tuja produkcijska sredstva za izvedbo projektov in sodelovati z različnimi mednarodnimi institucijami, fondacijami, galerijami in muzeji. Med Zoranom Janovičem in Damienom Hirstom ni nobene razlike. Zanimivo pa je, da o finančnem stanju ponavadi sprašujejo umetnike, ker zanje predpostavljajo, da so lačni, medtem ko zdravnik in trgovec nihče ne vpraša o njegovem bančnem računu, čeprav ni nikakršnega zagotovila, da imata slednja več denarja kot prvi. Kakor so finančno notranje različni drugi poklici, tako so tudi umetniški, pač glede na to, kako je komu uspelo. Za nič drugega ne gre. V umetniško razvitih in bogatih zahodnih državah je uspeh povsem finančna kategorija, najsi gre za umetnika ali katerikoli drugi poklic. Sam sem trenutno s produkcijskimi sredstvi za svoje projekte zadovoljen. V mojo denarnico pa vam seveda ne dovolim pogledati."

Katarina Šulek

Mariborski koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani

Melodije za srce

Na sporedu so bile operne arije, dueti in dva zbora a capella

V Gallusovi dvorani Cankarjevega doma, praznega seveda kar ne bi našli, smo poslušali že tradicionalni koncert za člane in prijatelje Društva za zdravje srca in ožila Slovenije z naslovom Melodije za srce. Glasbeni oder so odlično in imenito obvladali solisti, zbor in orkester Opere in baleta SNG iz Maribora, dirigent je bil Lorenzo Castriota Skanderbeg. Društvo praznuje prihodnje leto že svojo šestnajstletnico, sodelovanje mariborske opere z njim pa traja že šest let s tradicionalnimi koncerti. Zaradi tega je direktor mariborske opere mag. Stane Jurgec prejel posebno priznanje.

Na sporedu so bile operne arije, dueti in dva zbora a capella. Skladatelji Giuseppe Verdi, Georges Bizet, Vincenzo Bellini, Umberto Giordano in Giacomo Puccini so bili ogrodje sporeda, Anton Forster in Marij Kogoj z zboroma Večerni Ave in Večerni zvon pa njegov zborovski okvir. Ker v tej oceni ne gre za podrobnosti mariborskega gostovanja, povejmo le, da je znova prišlo do potrditve in utrditve umetniškega pomena mariborske opere. Pokazala se je celostna slika gledališke dejavnosti, saj smo poslušali močno in izbrano gamituro pevcev solistov, skrbno urejeno zborovo izenačenost, pa seveda orkestralne pospeške orkestra mariborske Opere, ki je tudi na odru Cankarjevega doma zazvenel v vlogi spremljevalca in avtohtoni zvočni eleganci. To so potrdile že uvertura k operi Moč usode Verdija, medira iz opere Le Villi Puccinija in v dodatku Straussova zvočna krilatca Na modri Donavi.

Svetlo in obvladano je arijo Michaela iz opere Carmen zapela sopranistka Andreja Zakonjšek, kancono o tančici iz Verdijevega Don Carlosa s temperamentom in z odlično dikcijo Irena Petkova z zborom mariborske Opere, prav tako z zborom pa Viktorija Chenska tudi čustveno arijo Norme Bellinija. Še bolj je Viktorija Chenska svojo vrednost

pokazala v ariji Čo-Čo-San iz Puccinijeve Madamme Butterfly, Ivan Tomašev pa se mi je zdel kar odkritje in novo ime v ariji iz opere Ernani Verdija.

Po odmoru sta sledila dva zbora z dirigentom Robertom Mračkom, oba v večernem pastelnem zborovskem izrazu, ki ob opernih predstavah velikokrat preveč potone pod naslago ostalih elementov predstave. Pozorni bomo odslej tudi na mariborski operni zbor. Iskriava je bila izvedba intermezza iz opere Le Villi z orkestrom mariborske Opere. Mlajšim pevcem za vzor in vzgled pa je lahko odrska in pevska zrelost Valentina Enčeva, Mira Solmana, Ljudmile Vecchove, ki bi jim lahko pridružili mlado in kontaktno Tatjano Strančenko. Arija Eboli iz opere Don Carlos je bila razmerna velik izziv za sopranistko, ki izgoreva na odru in sili iz pevske k fizični odrski igri. Vsaj zame je bilo to veliko presenečenje in pomemben vložek k solistični vrsti mariborske Opere. Pevsko in sugestivno trden je bil Valentin Enčev kot Gerard v operi Andrea Chénier, v vlogi naslovnega junaka iz iste opere in z veliko arijo pa Miro Solman, ki je ohranil vse značilnosti visoke kariere tenorista, le glas se je nekoliko zmanjšal in skrčil. Ljudmila Vechova v duetu z Amneris v Verdijevi Aidi je ujela zven z Ireno Petkovo, še bolj zlito pa z Mirom Solmanom v prizoru očiščenja iz opere Turandot G. Puccinija.

Navdušenje v dvorani se kar ni podelo. Izvedbe prav povsod niso bile povsem izenačene, pod ravnijo solidnih pevskih, instrumentalnih in zborovskih dosežkov pa tudi nikjer. To je bil nastop, ki je tudi tokrat zarisal pregled in celosten diagram umetniškega dela mariborske opere. Nastala je gledališka in pevska odrska magnituda z vsem potencialom. Bilo je tako, kot pristaja takšni slavnosti ne le za srčno, temveč tudi kulturno animacijo, kot smo slišali v slavnostnem nagovoru.

Bogdan Učakar

Diplomski koncert Roberta Mračka v Zagrebu

Robert Mraček, pianist in dirigent, redno zaposlen v Operi SNG Maribor, je študent dirigiranja na Glasbeni akademiji v Zagrebu pri rednemu profesorju Vjekoslavu Šuteju. Mraček je imel pred tednom v Zagrebu prvo etapo diplomatskega koncerta v dvorani akademije. Program je obsegal dela Jakova Gotovca: Simfonično kolo in Petra Iliča Čajkovskega: Koncert za violino in orkester v D-duru. Igral je simfonični orkester Glasbene akademije, ki šteje 82 članov, med katerimi so pretežno mladi glasbeniki, študenti predvsem višjih letnikov. Koncert bo ponovljen v Gradcu in v reprezentativni koncertni dvorani Vatroslav Lisinski v Zagrebu. Simfonični orkester je pod zanesljivim vodstvom temperamentalnega dirigenta Roberta Mračka igral sijajno. Izvrsten je bil solist Ivo Dropulić, dobitnik številnih nagrad in letošnji drugonagranjenec prestižnega tekmovanja mladih violinistov Vaclav Huml.

Robert Mraček, dobro znan mariborskemu občinstvu kot di-

Igor Napast

rigent Akademiskega komornega orkestra Društva glasbenih umetnikov iz Maribora in dirigent zbora mariborske Opere, v kateri je dejaven že dolgo vrsto let, bo končal študij dirigiranja z drugo etapo diplomatskega koncerta v Mariboru v okviru festivala Lent, kjer bo nastopil z zgoraj omenjenim orkestrom. (mm)